

A KÖRNYEZETTUDATOS MAGATARTÁS KIALAKÍTÁSA, A PEDAGÓGIAI PROGRAM TÜKRÉBEN

*„APRÓ LÉPÉS AZ ÓVODÁSNAK, NAGY LÉPÉS A
VILÁGNAK”*

INTÉZMÉNYI INNOVÁCIÓ

Készítette: **Cselényi Julianna, Módosné Gosztola Erzsébet, Szabó Csilla**
Szakmai lektor: **Tasnádi Tünde**

VKI. BELVÁROSI ÓVODÁJA
2010.

Tartalomjegyzék

Az óvoda bemutatása	2. old.
Óvodánk koncepciója	3. old.
Gyermekkép	4. old.
Óvodakép	5. old.
A környezettudatos magatartás kialakítása óvodás korban	7. old.
A fenntarthatóság pedagógiája – elméleti alapvetések	8. old.
Az innovációs projekt kapcsolódása a Kompetencia Alapú Programcsomaghoz	11. old.
Az innovációs projekt kiterjesztése és fenntarthatósága. Újszerűsége	11. old.
A környezettudatos magatartás kialakításának célja	12. old.
A célokat megvalósító feladatok	12. old.
Az innovációs projekt alkalmazási területei	13. old.
A környezettudatos magatartás megvalósításának folyamata	14. old.
Múlt	14. old.
Széleskörű partnerkapcsolat kiépítése	16. old.
Jelen	17. old.
Jövő	21. old.
Levegő	21. old.
Tűz	22. old.
Víz	23. old.
Föld	24. old.
Az innovációs projekt működésének ellenőrzése	25. old.
Utószó	26. old.
Mellékletek	27. old.
Helyzetelemző kérdőív	28. old.
Eredményt felmérő kérdőív	29. old.
Fotógaléria	30. old.
Irodalomjegyzék	54. old.

AZ ÓVODA BEMUTATÁSA

A Belvárosi Óvoda két épületben működik.

A **Papnövelde utcai központi óvoda** 1982-ben épült Pécs történelmi belvárosában, óvoda céljára. Jelenleg hat - tiszta életkorú - csoportban folyik a nevelőmunka, ahol 150 férőhelyen tudjuk fogadni a gyermekeket.

A tagóvoda - Kodály Zoltán ú. 17/a. sz. alatt – 1894-ben szintén óvodának épült. Ott 95 férőhelyen 4 vegyes csoport kapott helyet.

2007. július 1-től a Belvárosi Óvoda a Városközponti Óvoda Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény intézményegységeként működik tovább.

A **központi óvoda** helyzete, fekvése egyedi értékeket kínál. Jelen van a gazdag történelmi múlt és a változó természet. Karnyújtásnyira vannak a város kulturális értékei / múzeumok, színház, szobrok, épületek / és az élő természet is /Mecsek, Tettye, Pintér-kert/.

Kedvező helyzetben vagyunk, mert óvodánk a forgalom zajától távol, ideális környezetben található: napsütötte és árnyékos részekkel, füves domboldalakkal, virágoskerttel, valamint aszfalozott felületekkel a tapasztalatszerzések és változatos mozgáslehetőségek színtere.

Adottságainkat felismerve, Helyi Programunk kiemelt feladatának a **környezet megismertetését, megszerettetését és a környezet védelmét, a környezettudatos magatartás kialakítását** választottuk.

Az elmúlt években folyamatosan alakítottuk környezetünket, fejlesztettük eszközrendszerünket, építettük kapcsolatainkat.

Mindennapjaink tervezésénél és megvalósításánál alapvető célunk, hogy a szülőkkel együttműködve ideális - „ahová szeretünk járni, ahol jó lenni” - életteret alakítsunk ki.

ÓVODÁNK KONCEPCIÓJA

Célunk olyan pedagógiai környezet kialakítása, ahol a befogadó attitűd természetessé válik az óvodapedagógusok, a nevelőmunkát segítő munkatársak, szülők, gyermekek számára egyaránt.

Programunk alapgondolata a gyermekek jogainak és igényeinek szem előtt tartása. Olyan korszerű nevelési gyakorlat kialakítása, mely biztosítja a boldog gyermekkort, az életkori sajátosságoknak megfelelő képességek és a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatását az egyenlő hozzáférés biztosításával. Ehhez választottuk azt a nevelési módot, amelyben a gyermekeink minden kényszer nélkül saját magukhoz viszonyítva optimálisan fejlődhetnek, személyiségük szabadon bontakozhat ki. Személyiségüket gondoskodás és különleges védelem illeti meg.

Figyelembe vesszük a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelveit. Programunk biztosítja az óvodapedagógusok pedagógiai nézeteinek és széleskörű módszertani szabadságának érvényesülését, támogatja innovatív törekvéseiket.

GYERMEKKÉP

Óvodapedagógusi közösségünkben az alábbi szemlélet a kiindulópontunk:

MINDEN GYERMEK SZEMÉLYISÉG

A gyermek egyedi, megismételhetetlen, mással nem helyettesíthető individuum és szociális lény egyszerre. Fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az egyéni fejlődés üteme, a spontán és tervszerűen alkalmazott nevelői hatások együttesen határozzák meg. Ebből következően a gyermeknek sajátos - életkoronként, életkori szakaszonként és egyénenként változó testi-lelki - szükségletei vannak. A szükségletek kielégítésében, a gyermeki személyiség szabad kibontakoztatásában, a gyermeket körülvevő személyi-és tárgyi környezetnek meghatározó szerepe van.

Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik.

Biztosítja minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést, tudatosan kerüli a nemi sztereotípiák erősítését, elősegíti a nemek társadalmi egyenlőségével kapcsolatos előítéletek lebontását.

Az óvodáskor végére várhatóan a gyermek a különbözőségekkel természetes módon együtt él, korának megfelelő mértékben empatikus, szolidáris játszótárs, csoporttárs lesz.

Az óvoda együttműködik a családdal, vállalja az inkluzív nevelés értékeinek közvetítését.

Óvodánkban a gyermek megbecsülést, szeretetet és tiszteletet élvez.

Értékeljük egyéni megnyilvánulásait, segítjük szocializációs folyamatait.

Intézményünkben minden felnőttnek felelősséggel vállalnia kell a modell szerepét.

Munkánkat az a gondolat vezérli, hogy az óvodáskor megismételhetetlen, az ebben az életkorban gyűjtött tapasztalatok, élmények, képességfejlesztés és a kialakult szokásrendszer egy életre meghatározó lehet.

ÓVODAKÉP

Arra törekszünk, hogy óvodánk tükrözze külső megjelenésében a harmóniát, az egységet és az esztétikumot. Léggöre sugározza a szeretetteljes bánásmódot és az otthon érzetét. Biztosítsa az óvodás korú gyermekek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit.

Az óvoda funkciói: óvó-védő, szociális, nevelő, személyiségfejlesztő funkció.

- Közvetetten segíti az iskolai közösségben történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését.
- Pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete segíti a gyermek környezettudatos magatartásának kialakulását.

Élményekkel teli, gazdag tevékenységet biztosítva alakítjuk a gyermekek mindennapjait. Az életkoruknak megfelelő sajátosságok figyelembevételével neveljük, fejlesztjük gyermekeinket. Fontosnak tartjuk, hogy minden gyermek számára az adott életszakaszban megtaláljuk a számukra leginkább megfelelő, optimális fejlődési feltételeket.

Nevelési célunk

- A 3-7 éves gyermekek sokoldalú harmonikus személyiségfejlesztése, egyéniségük kibontakoztatásának elősegítése az életkori és az egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével.
- Az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges személyiségvonások elősegítése.
- A környezet megismertetése és védelme érdekében környezetbarát szemlélet és környezettudatos magatartás kialakítása.

Alapelveink

Alapvetőnek tartjuk:

- a gyermekek feltétel nélküli szeretetét, elfogadását és tiszteletét, megbecsülését és a bizalmat
- az egyéni sajátosságokhoz igazodó differenciált fejlesztést, amely segíti a gyermek személyiségfejlődését, egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását.

- hogy az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai intézkedéseknek a gyermek személyiségéhez kell igazodnia

Óvodai nevelésünk az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik:

- a gyermeki szükségletek kielégítéséről
- az érzelmi biztonságot nyújtó, derűs szeretetteljes óvodai légkörről,
- a testi –szociális-és az értelmi képességek egyéni-és életkor specifikus alakításáról,
- a gyermeki közösségben végezhető sokszínű tevékenységekről – különös tekintettel, a mással nem helyettesíthető játékról.
- a tevékenységeken keresztül az életkorhoz és gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmak közvetítéséről,
- az egészséges fejlődéshez és fejlesztéshez szükséges személyi-tárgyi környezetről
- a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében az önazonosság megőrzéséről, az interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségéről, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok védelméről.

Speciális alapértékeink

- Elegendő időt biztosítunk az életszerű, érzelmi megközelítésű, természetes élethelyzeteket teremtő **szabad játékra**.
- A fejlesztés menetét az életkori sajátosságokhoz és az egyéni fejlődési ütemhez igazodva határozzuk meg.
- Lehetővé tesszük a gyermekek önálló, differenciált egyéni fejlődését.
- Cselekedtetés, tevékenység közben történik a tanulás.
- A komplex foglalkozásokkal a **környező világ összetett folyamatainak megértésére és a környezettudatos magatartás kialakítására törekszünk**.
- A társas kapcsolatok alakulását, a toleranciát az életben szükséges **együttműködési képesség** kialakítása érdekében fejlesztjük.
- Törekszünk a családdal való együttműködésre. Támaszkodunk, a családban kialakult **kulturális és világnézeti hagyományokra**, figyelembe vesszük a családi nevelés elsőbbségét.

A KÖRNYEZETTUDATOS MAGATARTÁS KIALAKÍTÁSA

ÓVODÁS KORBAN

Az életünk minőségét, valamint egészségünket alapvetően befolyásolja és meghatározza a bennünket körülölelő természeti és társadalmi környezet minősége, állapota. A 21. sz. társadalmi és globális problémái ismertek, az ember lakóhelye, környezete nem előnyére változott. A környezetben visszafordíthatatlan, legtöbb esetben kedvezőtlen változások indultak el – klímaváltozás, élőhelyek eltűnése, fajok kihalása.

Az életminőség javításában, az egészség megőrzésében fontos szerepet játszik a közösségi identitás, kohézió. Közösség és egyén, szoros kötődésben élnek. Az egyéni értékek, beállítódások, normák módosítása és az ehhez szükséges aktivitások a közösség támogatása nélkül nem képzelhetők el.

„A közösség úgy is felfogható, mint olyan intézmények sokasága, melyek jelentős szerepet játszanak a közösségi/társadalmi identitás kialakításában, s biztosítják a materiális és nem materiális erőforrásokat a közösség tagjai számára.” (Magyar lelkiállapot 2008/Esélyerősítés és életminőség a mai magyar társadalomban. /szerkesztette Kopp Mária 169.o., 170. o.)

„Magyarországon a Környezetvédelmi Törvény (1995.éviLIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól) 54. 1. cikkelye rögzíti, hogy minden állampolgárnak joga van a környezeti ismeretek megszerzésére és ismereteinek fejlesztésére.

A környezeti nevelést meghatározó kormányzati dokumentumok között legfontosabb a NAT, az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja és a Nemzeti Környezetvédelmi Program.” (Nemzeti Környezeti Nevelés Stratégia 15. o.)

Láthatjuk, hogy a törvény lehetőséget biztosít számunkra, a közösség szemléletformáló ereje kihat az egyénre. A célt megfogalmazva közvetíthetjük, az értékeket:

- létezni – vagy birtokolni döntése
- a létezés csodájának elismerése, az élet szeretete, tisztelete a külső, belső világ összekapcsolása
- a természet törvényeivel harmonizáló magatartás alkalmazása
- törekvés a mértékletes, önkorlátozó fogyasztásra

- a modernizáció és a gazdasági-technikai fejlődés során a természet erőforrásainak önző kihasználása helyett annak kímélete

Mindezek tükrében; a környezettudatos magatartás kialakításának létjogosultsága van az óvoda intézményrendszerében. A gyermekek gondolkodásának, felfogásának megalapozása, rajtuk keresztül a szülők szemléletmódjának alakításában.

Óvodánk helyi programjának is ez a felfogás az alapja, és ez a szemlélet hatja át a Kompetencia Programot is. Részünkről az elkötelezettségnek, és a gyakorlati megvalósításnak van kiemelkedő szerepe. Ezért gondoljuk, hogy az óvodai környezettudatos magatartás kialakítása:

☺ *Apró lépés az óvodásnak, nagy lépés világnak* ☺

A fenntarthatóság pedagógiája – elméleti alapvetések

Seattle törzsfőnök szavai:

„Amikor az ember földre köp, saját magát köpi le. Mert mi tudjuk: A Föld nem az emberhez tartozik, az ember tartozik a Földhöz... Bármi is éri a Földet, a Föld fiaira is hatni fog. Az nem szövi az élet szövetét, ő csak az egyik fonala.”

A fenntarthatóság:

A jelen szükségleteit a nélkül kielégíteni, hogy a jövő szükségleteit ne csorbítsuk.

Az ember egy rendszer része, biológiai lény, de egyben társadalmi lény is. Az évszázadok során ez a harmónia megszűnt. Már csupán társadalmi lényként él, nem rendszerszemlélettel gondolkodik, felborította az egyensúlyt. Egy új nemzedéknek kell felnőnie, amely szakít a rombolással, de ehhez a régi nemzedéknek kell támogatnia a tapasztalataival.

Út a jövőhöz: a nevelés, a környezettudatos, a környezeti kultúrára nevelés.

Fontos a gondolkodásmód, az életmód, a szokásrendszer helyes alakítása, a természet szeretetére nevelés, az elődeink általi társadalmi értékek megóvására törekvés.

A fenntarthatóság pedagógiájának fontos értékei:

- az élet tisztelete
- a hagyomány őrzése – átmentése a jövőbe

Mindezeket a családok hatékony és folyamatos bevonásával, élethosszig tartó folyamattal és holisztikus szemlélettel tudjuk a leghatásosabban elérni.

A környezettudatos magatartás kialakításának fő színtere az óvodában, a külső világ tevékeny megismerése, mint tevékenységforma. Ez olyan nevelési folyamatot jelent, mely valamennyi nevelési területre kiterjed, azokkal kölcsönhatásban van. Komplex tapasztalatszerzés, mely egységben mutatja, érzékelteti azt, ami a valóságban is egységesen érzékelhető.

A környezet megismerése nem korlátozódik csak a környezeti foglalkozásokra és a tervszerű, tudatos kezdeményezésekre, hanem átfogja az egész óvodai életet.

Benne van a spontán játékban, az önkiszolgáló tevékenységben, az udvari élet pillanataiban, a beszélgetésekben, megfigyelő sétákban, kirándulásokban.

Támaszkodunk a gyermekek családból hozott ismereteire, a családi kirándulások, nyaralások élményeire is. Ha szükséges, a hátrányokat kompenzáljuk.

A természeti és társadalmi környezet témaköreivel valamennyi korcsoport megismerkedik, életkortól függően. A témakörön belül az egyes témák a gyerekek életkorának előrehaladtával lineárisan bővülnek és koncentrikusan mélyülnek.

A fokozatosság elvét követjük a megismertetés során: a közelebbitől a távolabbi felé haladunk. Szemléltetésben, a közvetlen környezetben való megfigyeléstől a képi ábrázoláson való megfigyeltetés felé.

Érvényesítjük a differenciálás pedagógiai koncepcióját a nevelés folyamatában.

Sokszínű, érdekes, izgalmas tevékenységrendszert biztosítunk.

Érzelmek, kifejezőképességek fejlesztésére nagy hangsúlyt fektetünk: szeretet, kötődés, élménybefogadás keltése.

Holisztikus szemlélet kialakítása elsődleges szerepet kap a nevelésünk folyamatában.

A pedagógusok közösségében olyan értékrend kialakítását tartjuk fontosnak, mely az elődök értékteremtő és természetmegőrző munkáját helyezi előtérbe. (az intézmény valamennyi dolgozójára vonatkoztatva).

A komplexitás megmutatkozik:

- A környezettel való ismerkedés közben alakul a *gyerekek társas magatartása*, alkalmazkodó képessége.
- Fejlődik beszédmegértő és *nyelvi kifejezőképessége*.
- Érzékeli környezetében a szépet, a tisztaságot, ezáltal fejlődik *esztétikai érzéke*, környezet higiéniéje.
- Pozitív *érzelmi* viszony alakul ki a lakóhely, a szülőföld iránt.
- Környezetéből szerzett ismereteit felhasználja a *játékban*.
- A környezeti témakörök jó részében szerepe van a gyermeki *munkának*.
- Az érzékelt valóságot az *ábrázolás* eszközeivel fejezik ki a gyermekek.
- Hangulatkeltő, hangulatszínező lehet a témába vágó, valóságismeretre nevelő *mese, vers*.
- A *dalok, dalosjátékok* a hangulat elemeinek megéreztetésével és a népszokások megismertetésével kapcsolódnak a környezeti témakörökhöz.
- A testünk témakör feldolgozása kötődik a *testnevelés* foglalkozásokhoz.
- A tárgyak, jelenségek mennyiségi viszonyain túl a *matematikával* való kapcsolat leglényegesebb vonása, hogy mindkét terület a gyermek logikus gondolkodását fejleszti.

A kisgyermek első tapasztalatait közvetlen környezetéből meríti. Ezért a családi nevelésnek alapozó, a személyiség alakulásában elsődleges szerepe van.

Az innovációs projekt kapcsolódása a Kompetencia Alapú Programcsomaghoz

A kompetencia:

„Hozzáértés. Valamely cselekvésforma eredményes végzésére való képesség, amely kihat a végzett tevékenységre. A nevelés – oktatás célja között egyre hangsúlyosabbá válik a kompetenciák kialakítása, vagyis az ismeretek teljesítményképes tudássá történő emelése, az alkalmazási, felhasználási képességek fejlesztése.”

Innovációs projektünk olyan korszerű és újszerű módszerek és technikák alkalmazását teszi lehetővé, melyek elősegítik a kompetenciák megvalósulását.

- játékba integrált önkéntes és cselekvéses tanulás
- cselekvő felfedezettő magatartás előtérbe kerülése
- adekvát, rendszeres életritmus
- gyermeki aktivitás és önállóság
- differenciált bánásmód
- megismertetés természetes élethelyzetben
- komplex módszerek alkalmazása

Lényeges a cselekvés, a szemlélet és a szóbeli közlés egysége, az óvodapedagógusok és a szülők személyes példaadása, amellyel viselkedési mintát nyújtanak a gyerekeknek. Fontos feltétele: az ösztönző pedagógusi stílus.

Az innovációs projekt kiterjesztése és fenntarthatósága.

Újszerűsége.

Az innováció megvalósításában és kiterjesztésében Comenius alapelveire hivatkozunk – mely az elméleti alapvetésekben olvasható – „Ami összetartozik azt összefüggően is adjuk elő. És mindent az egymáshoz kapcsolódó láncszemek szerint...”

Újszerűségét az alkalmazásban résztvevő pedagógusok szemléletmódja, személyisége, és az alkalmazott módszerek változatos kombinációja, komplexitása adja.

- interaktív játékok
- szenzitív játékok
- természet közeli foglalkozások
- külső partnerek körének kiterjesztése

"Mi magunk legyünk az a változás, melyet látni szeretnénk a világban."

(Mahatma Gandhi)

A környezettudatos magatartás kialakításának célja

- Környezettudatos, környezetre figyelő magatartásformák és szokások kialakítása, amely magába foglalja a szűkebb és tágabb környezet, kulturális és természeti értékek megismertetését, megszerettetését és annak megóvására való nevelést.
- A társadalmi igények változásához igazodó, a gyermek életkorának megfelelő természeti,
  - emberi, - és tárgyi környezetből szerzett tapasztalatok, melynek birtokában biztonságosan eligazodik az őt körülvevő világban.
- Olyan szokások, szokásrendszerek, viselkedési formák megalapozása, melyek a környezettel való harmonikus együttéléshez szükségesek és a családok környezettudatos életviteléhez hozzájárulnak.

A célokat megvalósító feladatok

- A gyermekek kíváncsiságára, érdeklődésére, megismerési vágyára és a megismerés okozta öröme építve sokszínű viszony kialakítása az objektív világhoz.
- A komplexitás érvényesítése a tevékenységformák között.
- A környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítása.
- A családi és tárgyi kultúra értékeinek, és a néphagyományok szem előtt tartása.
- A gyermekek önálló véleményalkotásának, döntési képességének fejlesztése

- Holisztikus szemlélet kialakítása.
- A pedagógusok közösségében olyan értékrend kialakítása, mely az elődök értékteremtő és természetmegőrző munkáját helyezi előtérbe. (az intézmény valamennyi dolgozójára vonatkoztatva).
- A differenciálás pedagógiai koncepciójának érvényesítése a nevelés folyamatában.

Az innovációs projekt alkalmazási területei

Alkalmazási területe hangsúlyosan a külső világ tevékeny megismerése, mint tevékenységformában jelenik meg. Komplex megvalósulása az óvodai nevelés minden területén (irodalmi - anyanyelvi, zenei, vizuális, mozgás) megtörténik.

Szerves kapcsolatban van a Helyi Óvodai Nevelési Programunkkal – a bevezetőben vázoltak tükrében. Céljai igazodnak a Minőségirányítási Programunkhoz, Házirendünkhöz.

A megvalósítás egyéni, – mikrocsoportos, – és alkalmanként frontális formában zajlik.

A környezettudatos magatartás megvalósításának folyamata

„MÚLT”

„Az ember a természet része, nem ura. Úgy vegyünk el, hogy vissza is adjunk!”

1. Szelektív hulladékgyűjtés bevezetése

1996 -ban kezdtük meg a BIOLOM – mal karöltve a szelektív hulladékgyűjtést. EZ volt az, az első döntő lépés, amely az öko - öntudat útjára vezérelt minket, pedagógusokat és a kezünk alatt folyamatosan felnövekvő és kikerülő nemzedéket. Fontossá vált megismerni, megismertetni és betartani a szelektív hulladékgyűjtés szabályait, a hulladék keletkezésének megelőzését, az újrahasznosítást és a veszélyes hulladékgyűjtést (elemgyűjtést).

A családok is aktívan bekapcsolódtak környezetvédő munkánkba. Minden év június 6. – án a KÖRNYEZETVÉDELMI VILÁGNAPON, az óvoda összes csoportjában értékeljük a legjobbakat.

2. Jeles Zöld Napok tevékeny feldolgozása

A JELES ZÖLD NAPOK tevékeny megélésével olyan örökérvényű értékeket kívánunk közvetíteni, mely által a gyermekek kellő információkat gyűjthetnek a környezetükről, a körülöttük lévő élővilágról, azok szépségéről és védelméről.

A környezettudatos magatartás, életmód alapjait tapasztalati úton sajátíthatják el.

- Állatok Világnapja – október 4.
- „Ne vásárolj semmit” nap – november 28.
- Víz Világnapja – március 22.
- Föld napja – április 22.
- Madarak és fák napja – május 10.
- Környezetvédelmi Világnap – június 7.

3. Környezet Munkaközösség működtetése óvodán belül

Havi rendszerességgel összeültünk, hogy kicseréljük tapasztalatainkat, melyekkel saját csoportunkban sikeresen alakítottuk a gyermekek és a környezet viszonyát. Ennek produktumaként, belső használatra TIPP – TOPP ÖTLETTÁR címmel egy kis füzetet hoztunk létre, mely tématervet és a hozzá kapcsolódó irodalmi, zenei, vizuális, mozgásos és anyanyelvi javaslatokat tartalmazza.

4. Rügyek és gyökerek mozgalmához való csatlakozás

Ezt a Természet és Környezetvédelmi hálózatot Jane Goodall hozta létre.

A program célja a tudatformálás, az a remény, hogy a gyermekek, jobb életteret adó világot építsenek maguknak.

„A kis emberek, akik a világ különböző részén tevékenykednek, képesek megváltoztatni a Föld arculatát, és jobbá tenni az életet.”

– mondja és hiszi Jane Goodall

Mottója:

„Csak ha megértjük a világot, akkor tudunk aggódni érte.

Ha már aggódunk, akkor segíteni is fogunk rajta.

Ha segítünk is, azzal mindent megtettünk a megmentéséért.”

5. Madárbarát – kert

Lakóhelyünkön igen körültekintően és hatékonyan működik a Madártani Egyesület. Felkerestük őket és csatlakoztunk hozzájuk. Segítségükkel tudatosabbá vált két hatalmas udvarunkban, teraszunkon és az ablakokban a:

- madáretetés – többféle táplálék kihelyezése
- madárvédelem – télen a hidegtől, nyáron a melegtől és a szomjúságtól való megóvás.

Munkánk elismeréseként MADÁRBARÁT KERT feliratú táblát kaptunk az Egyesülettől, melyet az óvoda bejárati kapujánál helyeztünk el.

6. Zöld Óvoda

Eddigi környezettudatos nevelésünk birtokában megcéloltuk a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium által kiírt ZÖLD ÓVODA cím elnyerését. Nagy örömünkre sikerrel jártunk, így még tudatosabban fókuszálhattunk a környezeti kultúra alakítására mindennapjainkban.

7. Csatlakozás az ÉRTÜNK (városi Zöld Óvodák) munkaközösséghez:

- hogy a velünk azonosan gondolkodó óvodapedagógusokkal összefogva, egymást segítve és aktivizálva tegyünk a közös ügyért; az óvodás gyermekek környezettudatosságának megalapozásáért.

Ennek a csoportnak egyik szép és meghatározó eseménye volt egyik közterületen „Madárkarácsonyfa” állítása, melyre valamennyi „Zöldovis” terményekből díszeket készített és azt együtt helyezték el a Mecseki Erdészeti Zrt. által állított karácsonyfán.

A munkaközösség mottója:

„az ÉRTÜNK munkaközösség ÉRTÜNK óvodapedagógusokért, óvodásokért jött létre. Hisz már sok mindent ÉRTÜNK, s meg is ÉRTÜNK arra, hogy aktívan, tudatosan részt vegyünk abban, az egész életen át tartó folyamatban, amit ÉRTÜNK, FÖLDÜNKÉRT, a fenntartható fejlődésért folyik.”

8. Botanikus táblák kihelyezése az óvodakertbe

A fa, a legrégebbi megújítható, környezetkímélő nyersanyag és energiaforrás. A globális felmelegedés elleni küzdelem egyik leghatékonyabb eszköze a faültetés. Ezért, úgy gondolta pedagógus közösségünk, hogy a környezetvédelmi nevelés egyik leghatékonyabb eszköze a fák tiszteletére nevelés. Hogy a gyermekek ismerjék a közvetlen környezetükben élő fákat, nevével ellátott táblákat helyeztünk el az udvarunkban, a velünk együtt élő fák elé.

Ebben az időben kaptak madaraink kőből készült kerti itatókat.

Széleskörű partnerkapcsolat kiépítése

Intézmény	Elérhetőség	Kapcsolattartás formája
Pécsi Állatkert Közhasznú Nonprofit Kft.	Pécs, Munkácsy Mihály út 31 Tel.06 72 532-151	Folyamatos
BIOKOM Kft.	Pécs, Siklósi út 52 Tel.72/ 502-100, 72/ 438-303.	Folyamatos
Duna – Dráva Nemzeti Park	Pécs, Tettye tér 9 Tel.72/ 517-200, 517-229	Folyamatos
Környezetünkért Közalapítvány, Pécs	Pécs, Király u. 21 Tel.72/211-681	Folyamatos
Madártani Egyesület, Pécs	Pécs Siklósi út 22 Tel. 72 312-227	Évszakonként
Mecseki Erdészeti ZRt.	Pécs, Rét u. 8. Tel.72/ 508 200	Folyamatos
Misina Természet és Állatvédő Egyesület	Pécs- Somogy, Pajtás u. 17. Tel.72/337-035	Aktuális
MÓKUS-SULI Erdészeti és Erdei Iskola	Pécs, Árpádtető 3. Tel.72/518-120 Pécs Rét u. 8. Tel: 30/6630-940 (Adorján Rita)	Aktuális
Varangy Akciócsoport Egyesület Pécsi Zöld Kör	Budapest, Pauler u. 19. Tel.1/213-7181 Pécs, Szigeti u. 124. Tel. 72/ 326-412	Aktuális
Zöld – Híd Alapítvány	Pécs, Széchenyi tér 2. Tel.72/ 236-236	Aktuális

„JELEN”

„Az élmény kapcsol minket a valósághoz”

**Tevékenységeinket a kompetencia alapú programcsomag szellemiségére
alapozva valósítottuk meg**

HÓNAPOK	MODULOK	TEVÉKENYSÉGEK
Szeptember	Levegő	<p>„Varázstollacska” - beszoktatás alatt (játék a tollakkal, simogatás, repül, száll, fúvás gyakorlatok)</p> <p>A levegő, mint az élet lételeme</p> <ul style="list-style-type: none"> - helyes légzés - az akváriumban élő állatok <p><u>Egészségvédelem:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - higiéniai szokások: helyes orrfújás gyakorlása - gyümölcsprogram elindítása - csoportszobai ivókút beállítása, folyadékszükséglet pótlása
Október	Tűz	<p>Állatok világnapja - október 4.</p> <ul style="list-style-type: none"> - madárbarát kertünkben gondoskodás a madarokról - madáritatók feltöltése, folyamatos figyelemmel kísérése <p>„Páncélos Pirosva” teknősünkről gondoskodás</p> <p><u>Környezetünk védelme:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - szemét elhelyezése, - szelektív hulladékgyűjtés elindítása - „zöld szivecskés” füzetek begyűjtése <p><u>Egészségvédelem:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Gyümölcsös” – az alma, dió

November	Tűz	<p><u>Környezetünk védelme:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - avarseprés, gereblyezés, komposztálóba gyűjtés - „Tűz”- mint éltető erő, és veszélyforrás: tűzgyűjtés, diólevél égetése, <p><u>Egészségvédelem:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Sütőben a tökmag” - aszalás, kószolás <p><u>Népszokás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Halloween napi tökfaragás - Márton napi szokások felelevenítése <p><u>Állatgondozás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - költöző madarak - állatok téli lakhelye - gilisztalak készítése - madáretetés <p>„Ne vásárolj semmit nap” a családok figyelmének felhívása a mértékletes költekezésre</p> <p>„Egy cipős doboz szeretet” ajándékgyűjtés a rászorultaknak</p>
December		<p>Adventi készülődés</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kenyérbetlehem készítése – Néprajzi Múzeum - Zöld óvodák madárkarácsonya (méhviasz, magok) - Kenyér, mézes sütemény készítése - karácsonyi koncert - Betlehemi játékok <p><u>Népszokás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Luca napi búzaültetés, búzamazg - kotyolás, regölés

Január	Víz	<p>„Vízi világ”</p> <ul style="list-style-type: none"> - hó –víz – jég - vízben élő állatok: akvárium, halak, almacsiga - vízben élő növények – akvárium tisztítása <p><u>Téli örömök az udvaron</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - hó, tél, hideg megtapasztalása - hóemberépítés, tapasztalatszerzés - hólapátolás <p><u>Egészségvédelem:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - egészségét (gyümölcs, csírák, tea, méz, fűszerek) - szülői értekezletre szendvicskészítés csírával - tea főzés <p><u>Környezetünk védelme:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - FLUPY mese - takarékos vízhasználat - „tisztulás”
Február		<p><u>Népszokás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Medve hét” – február 1 - 5 - február 2. – gyertyaszentelő, időjós nap - farsangi alakoskodás, ételek, szokások, hangulat, eszközök. - kiszabáb égetés <p><u>Egészségvédelem:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Saláták, gyógyteák fogyasztása, csíráztatás <p><u>Környezetünk védelme:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - víztisztaság, vízfogyasztás, takarékos vízhasználat - talaj – vízszennyezés - Víz, mint energiaforrás, mint éltető erő (vizes játékok) <p>Télutó: hó- jég-olvadás „Vízben-földben” víz és a föld kapcsolata:</p>

Március	Víz	<p>Víz világnapja – március 22. „Csobogó patak”</p> <ul style="list-style-type: none"> - forrás, patak, folyó, tó - séta a Tettye patakhoz, - „vízkerék”, tutaj, dióhéj úsztatása <p><u>Környezetünk védelme:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - a víz ereje - a víz, mint energiaforrás – hasznosítása - kísérletezések – talaj és vízszennyezés bemutatása - a vízparton élő állatok és növények <p><u>Húsvéti népszokások:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - húsvéti „tojáskereső” - locsolás - tojásfestés (tojás, mint a megújulás jelképe) <p>népi hangszerkészítés</p>
Április	Föld	<p>Föld napja – április 22.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Határtalan barangolások családi fotópályázat - kéregnyomat készítés <p><u>Környezetünk védelme:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Papírerdő” – kiállítás az újrahasznosításról - „Egy család – egy virág”: virágültetés udvarunkon – növekedés, gondozás <p>Tökmag palánták elültetése: növényi élet keletkezése</p>
Május	Föld	<p>Madarak és fák napja - május 10.</p> <ul style="list-style-type: none"> - zöld óvodák közös programja: kirándulás a Malomvölgyi tóhoz <p><u>Környezetünk védelme:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - természetvédelem megalapozása - föld és a levegő kapcsolata - földigiliszta haszna - ÖKO – KUCKÓ: a természet és az ember - látogatás a Tettyei mésztufa barlangba <p><u>Néphagyomány:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - a Tettyei mondakör

„JÖVŐ”

Mottó: „Háromféle pillanat van: megfelelő, elmulasztott, és a túl korai”

A fentiekben vázolt tevékenységeken kívül - a szellemiséget megtartva és folytatva, hagyományainkra építve, a folyamatosságot biztosítva - a következőkkel kívánjuk bővíteni nevelő munkánkat.

„Levegő”

“A világ, amit teremtettünk a gondolkodásunk eredménye; nem lehet megváltoztatni gondolkodásunk megváltoztatása nélkül.”

(Albert Einstein)

Kiemelt tevékenység	Cél	
Autómentes világnap: minden gyermek gyalog, kerékpárral, kismotorral, rollerral jön az óvodába	Figyelemfelhívás a levegő tisztaságának fontosságára	
Egyéb tevékenységek	Időpont	Várható eredmények
Konyhakert előkészítése – szülők bevonásával	Ősz	Család – óvoda együttműködésének szorosabbá válása az egészséges életmód jegyében
KÖTHÁLÓ – kapcsolatfelvétel a sütőolaj begyűjtésének megkezdéséhez	Szeptember	KÖTHÁLÓ – kapcsolat kialakul

„Tűz”

„Ha az ünnep elérkezik életedben, akkor ünnepelj egészen.”

(Weöres Sándor)

Kiemelt tevékenység	Cél	
„Ne vásárolj semmit” nap: környezetbarát vászontáska készítése	Tudatos vásárlói szokások kialakítása	
Egyéb tevékenységek	Időpont	Várható eredmények
Múzeumok világnapja – múzeumlátogatás a nagycsoportosokkal Állatok világnapja – akadályverseny KÖTHÁLÓ — szülői tájékoztatás sütőolaj gyűjtésének fontosságáról, lehetőségéről	Október	A múlt értékeinek átörökítése Ismeret, jártasság, készség kialakulása A szülők környezettudatos szemléletmódjának bővítése
KÖTHÁLÓ — sütőolaj begyűjtésének megkezdése	November	A családok aktív együttműködése

„Víz”

„Amit hallok, azt elfelejtem,
Amit látok, arra emlékszem,
Amit csinálok, azt tudom is.”

(Laoce)

Kiemelt tevékenységek		Cél
Víz világnapja: víztisztító „berendezés” beszerzése az óvodai csapokra – szülői segítséggel		Kincsünk a víz – Figyelemfelhívás takarékos vízhasználatra
Tevékenységek	Időpont	Várható eredmények
Látogatás a Tettyei mésztufa barlang Víz világnapja – akadályverseny A veteményeskert előkészítése	Március	Barlang kialakulása - Geológiai tapasztalatszerzés Barlanglakás – tradíciók átörökítése Makett által - a víz körforgásának megismerése Ismeret, jártasság, készség kialakulása Csoportokra felosztott veteményeskert kialakulása az alsó udvaron

„Föld”

„... a legfontosabb az lenne, ha az erdő harmóniáját, értékeit mindenki felismerné.”

(Konrad Lorenz)

Kiemelt tevékenység	Cél	
Veteményezés: konyhakerti és fűszernövények ültetése az előkészített veteményes kertben	Az élet körforgásának nyomon követése munka jellegű tevékenységek segítségével	
Tevékenységek	Időpont	Várható eredmények
Föld napja - akadályverseny	Április	Ismeret, jártasság, készség kialakulása
Környezetvédelmi világnap - BIOKOM látogatás Madarak és fák napja - akadályverseny	Május	Közvetlen tapasztalatszerzés a szelektív hulladékgyűjtés útjáról Ismeret, jártasság, készség kialakulása
Környezetvédelmi világnap - akadályverseny	Június	Ismeret, jártasság, készség kialakulása

Az év folyamatos nevelőtestületi feladata:

- bővítjük és frissítjük a már meglévő TIPP – TOPP ÖTLETTÁR -at.

Az innovációs projekt működésének ellenőrzése

Munkánk gyakorlati megvalósulásának, hatékonyságának mérése szülői kérdőívek segítségével történik, melynek kérdései a környezettudatos magatartásra irányulnak.

1. Helyzetelemző

2. Eredményt felmérő

Utószó

Mindazt az értéket és szépséget, amit évmilliókon át a természet ránk hagyott, feladatunk megőrizni, védeni. Eközben kötelességünk fejlődni, az életünket jobbá tenni, a gazdálkodásunkat, a környezetünk védelmét és a másokért érzett felelősségünket egyszerűen megvalósítani. Ez a fenntartható fejlődés.

Ezt azonban magunknak is nap, mint nap tanulnunk kell, és annak érdekében, hogy a jövőben is így legyen, meg kell tanítanunk erre a gyermekeinket is. Minél előbb, annál jobb, és annál eredményesebb ez a törekvésünk! Most kell elkezdeni, hogy tudásunkat, félelmeinket, vágyainkat, akár a legkisebbeknek is átadva, felnőttekké neveljük őket.

Az óvodai környezeti nevelés, alapozó jellegű, így meghatározó szerepet játszik az egyén környezetkultúrájának alakításában. A tanulás tartalma, vagyis a tapasztalatok és ismeretek elsősorban a gyermek közvetlen társadalmi-, természeti környezetéből származnak. Magukba foglalják azokat a magatartási formákat, viselkedési szokásokat, erkölcsi tulajdonságokat is, amelyek kialakítása ebben az életkorban kívánatos.

A környezeti nevelés nem korlátozódik a csoportszobán belüli foglalkozásokra, hiszen áthatja az óvodai élet egészét. Ha ezt a folyamatot az óvodapedagógus körültekintően tervezi meg, akkor a gyermekeknek lehetőségük van sokféle újabb felfedezésre, ösztönző tapasztalatszerzésre, közben fejlődik megfigyelő- gondolkodási, a beszédmegértő és nyelvi kifejezőképességük, formálódik társas kapcsolatuk. A természet szépségének megláttatása pedig alapozza a természet iránti vonzódásukat, így azt szerető, tisztelő, értékeit megbecsülő, azokat védő emberekké válnak.

Ahol van idő, türelem, ahol a gyermek egész napját átszőheti a játék, ahol a puszta létével nem zavar, ahol a gyerekek helye van a közösségben, ott a gyermek egészségesen fejlődik, ott a gyermek "a rám is szükség van érzésével" ébred.

A Rügyek és gyökerek Láncolatának mottója:

„Csak ha megértjük a világot, akkor tudunk aggódni érte. Ha már aggódunk, akkor segíteni is fogunk rajta. Ha segítünk is, azzal mindent megtettünk a megmentéséért.”

(Jane Goodall)